

Dames en heren,

In 2006 werd met steun van de provincie Gelderland het project Respect@school gestart. Het was een idee van leerlingen van het Candea College, een middelbare school uit Duiven, niet ver hier vandaan. Het had tot doel om Gelderse jongeren op school te laten praten en nadenken over respect voor elkaar.

Gebrek aan respect loert overal, zeiden de leerlingen. Een verkeerde broek of beugel en weg is je gelukkige schooltijd. Zulke kleinigheden kunnen er maar zo toe leiden dat iemand buiten de groep terecht komt. Daarover werd gesproken in dit project. Het werd een groot succes.

Bijzonder vond ik het dat de initiatiefnemers zelf een definitie van respect hadden geformuleerd. Respect is, zeiden zij, begrip voor elkaar hebben en elkaar zonder vooroordelen tegemoet treden. Daarmee lieten zij weer eens, dat je niet oud hoeft te zijn om te weten dat je gelijk hebt.

Het woord respect is populair geworden. Alleen al op de sportpagina van uw krant komt u het talloze malen tegen. Roger Federer heeft respect voor Rafael Nadal, las ik deze zomer. En ook: Lance Armstrong liet weten dat hij respect had voor Kenny van Hummel, de Gelderse wielrenner die een held werd tijdens de Tour de France, omdat hij ondanks pijn en tegenslag weigerde op te geven.

Wat zegt respect in zo'n geval? In deze voorbeelden is respect gekoppeld aan bewondering voor de kampioens kwaliteiten van Nadal en het duizelingwekkende doorzettingsvermogen van de wielrenner Van Hummel. Om dan respectvol te zijn is niet zo heel erg moeilijk.

Eigenlijk is weinig zo gemakkelijk als respect opbrengen voor vrienden en helden. Maar niets is moeilijker dan de vijand te respecteren. Respect opbrengen voor iemand die je niet ziet staan of zitten, is van een totaal andere categorie. En juist om die categorie gaat het mij.

Dat zoiets heel goed mogelijk is, liet de joodse Etty Hillesum zien. In het dagboek dat zij bijhield tussen 1941 en 1943 gaf zij aan wars te zijn van ongedifferentieerdheid, ook van ongedifferentieerde haat, en zij nam het op voor elke fatsoenlijke Duitser.

En dat in een tijd die bij uitstek liet zien waartoe gebrek aan respect kan leiden. Jodenwet volgde toen op Jodenwet, vernedering volgde op vernedering, want de Joden moesten weg. Weg uit dit land en weg uit de wereld.

Het begon met het beknotten van hun vrijheid en eindigde met de roof van hun leven, en dat van andere minderheidsgroepen. In het misdadige systeem van de bezetter was geen plaats voor individualiteit, zelfontplooiing en anders zijn.

Helaas bezit niet iedereen de grootsheid van Etty Hillesum. Nog steeds zijn individuen bereid het leven te roven van mensen die anders denken en anders spreken. De moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh zijn daarvan twee tragische voorbeelden.

In de komende dagen zullen velen van u zich buigen over het onderwerp respect. U zult daarbij ongetwijfeld merken dat de begrippen respect en tolerantie door elkaar lopen en zich gedragen als een tweeling. Waar je de een ziet, is de ander dichtbij, maar identiek zijn ze niet.

De wereld kent Nederland niet als het land van respect, maar als het land van tolerantie, het land van Erasmus, Spinoza en Hugo de Groot. Het land van respect is Engeland, denk ik.

Aan de overkant van het kanaal ligt de bakermat van ouderwets 'good sportmanship' en speel het spel volgens de regels, zelfs als je de regels niet kent. Het meest voorbeeldig kom je dit bij cricket tegen.

Niet alleen hebben cricketspelers er geen last van dat ze niet alle regels kennen, nagenoeg niemand kent alle regels van dat wonderlijke spel, ook is het de spelers verboden is te laten zien dat ze het met een scheidsrechterlijke beslissing oneens zijn.

Hoe levensgroot de scheidsrechterlijke dwaling ook is, de spelers mogen geen krimp geven en er niets van zeggen. Doen ze dat wel, dan is het einde wedstrijd. Sport en cricket zijn prima leerscholen en studieobjecten voor iedereen die in respect geïnteresseerd is.

Moge respect de pleister zijn op alle wonden, schreef Etty Hillesum in haar dagboek. Die gedachte draag ik bij mij tijdens de herdenkingen dit weekend.

Deze week herdenken wij de Slag om Arnhem, herdenken we de slachtoffers die daarbij zijn gevallen en betuigen we onze dank aan al diegenen die hebben meegeholpen bij de herovering van onze vrijheid.

Sinds 1945 mogen we weer zijn wie we willen zijn en zeggen wat we willen zeggen. Vrijheid van meningsuiting is een grondrecht en een goed dat ik te vuur en te zwaard zal verdedigen. Maar ik ben geen voorstander van het gulzig je recht opeisen. Ik ben voorstander van een strikte uitoefening van je plichten en een mild gebruik van je rechten.

Dus liever niet 'Schelden, schelden doet geen zeer', woorden die wij vroeger op het schoolplein zongen en waarvan we wisten dat ze niet waar waren. Dat wisten we toen en dat weten we nu nog beter.

Hiermee sluit ik mijn bijdrage aan uw discussie af. Ik feliciteer de organisatie met dit initiatief en de respons die daarop kwam. Het was een prachtig idee om in deze historische week en in deze historische omgeving, met leeftijdgenoten uit Canada, Polen, Duitsland, Nederland en tien andere landen te gaan discussiëren over zo'n belangrijk onderwerp als respect voor 'all creatures great and small'.

Ik wens hen daarbij veel succes toe, en bijzonder veel plezier.